

BEVERS LANGS DE SWALM

VERSLAG VAN EEN EXCURSIE VAN DE ZOOGDIERENWERKGROEP

W. Jansen, Wilhelminalaan 85, 6042 EM Roermond

In dit verslag doe ik meldingen van vraatsporen van de Bever (*Castor fiber*) langs de Swalm (figuur 1), onder meer waargenomen tijdens een excursie op 15 januari 2000.

GEBIEDSBESCHRIJVING

De Swalm is een vrij meanderende rivier op Nederlands grondgebied in Midden-Limburg nabij Roermond. In Duitsland is de rivier over een groot gedeelte rechtgetrokken en vastgelegd. In Limburg heeft de Swalm een half-natuurlijk karakter. Langs de oevers liggen natte weilanden, ruigtes, moeras en goed ontwikkelde elzenbroekbossen. De Swalm mondt uit in de Maas, nadat zij de bebouwing van Swalmen gepasseerd heeft. In de bebouwing ligt de Swalm vast in een min of meer kunstmatige bedding, die opgenomen is in het gemeentelijk groen met een parkachtig uiterlijk. Het Swalmdal maakt deel uit van het grensoverschrijdende Maas-Swalm-Nette park. Dit is een uitgestrekt gebied van broek-, naald- en loofbossen, visvijvers, cultuurgronden en voormalige kleinschalige grind- en zandwinningen.

DE EERSTE VRAATSPOREN VAN DE BEVER LANGS DE SWALM

Op 7 mei 1999 maakte ik een wandeling langs de Swalm in landgoed De Hout. Hier kom ik regelmatig om te kijken hoe het gaat met het gebied en de natuurwaarden. Een grote dikke Zwarte els (*Alnus glutinosa*) was uit het water getrokken. Ik liep verder langs de waterkant, waar een boompje afgehaakt leek te zijn. Of was hier een tak afgeknaagd? Bij nadere beschouwing bleek het inderdaad te gaan om een

vraatspoor, en wel van een Bever. Het betrof een knaagspoor aan een Ratelpopulier (*Populus tremula*) met een diameter van 10 centimeter die op een hoogte van 20 centimeter was doorgeknaagd. Ernaast lag een tak waarvan de bast was afgevreten. Het was de top van het boompje. Ik zag een duidelijke plek van plat gras met een korte maar niet steile glijbaan naar het water toe.

VOORBEREIDINGEN EXCURSIE

Het werd zomer en ik vond geen andere sporen. Waar was de Bever gebleven? Er moest gezocht gaan worden en zo vormde zich het idee om een excursie te organiseren. Toen eenmaal de datum vast stond werd het bekend gemaakt bij de Zoogdierenwerkgroep en in de kring Roermond van het Natuurhistorisch Genootschap. Op de achterkant van het Maandblad, in de Swalmbode en op internet (www.nhmmaastricht.nl) verscheen een kleine aankondiging.

NIEUWE MELDINGEN

Op 6 januari hoorde ik van een collega, Rob Thissen uit Swalmen, dat er knaagsporen waren gezien van een Bever bij de ruïne de Borg langs de Swalm.

Leo Koster (IVN-Roermond) melde zich aan voor de excursie en deelde me mee dat hij in Duitsland bij Brüggem ook vraatsporen had gezien die afkomstig waren van een Bever. Deze sporen had hij gezien op 30 december 1999 langs een stuk van de Schwalm nabij kasteel Dilborn, dat "renaturiert" was, dat wil zeggen heringericht volgens natuurbegrrippen. Hier waren enige jonge bomen geheel afgeknaagd in de vorm van potloodpunten.

Op 12 januari belde de heer Buschman uit Swalmen, naar aanleiding van de aankondiging in de Swalmbode voor de speurtocht, dat hij en zijn vrouw eind september 1999 een Bever gezien hadden tijdens een fietstocht langs de Swalm. De Bever lag rustig in het water, met kop en lijf boven water, bij de stenen brug met de knotwilgen bij de Wieler. De heer Buschman verzekerde me dat het geen Beverrat was geweest.

DE EXCURSIE

De excursie vond plaats op 15 januari 2000. De groep deelnemers bestond voornamelijk uit genootschapsleden: Leo Koster, Raymond Tilmans, Henk en Helene Schmitz, Rozemarijn de Jong, Eddie de Jong, Peter Schouten en Jan Hartingsveld. De pers was vertegenwoordigd door verslaggever Paul Selen en fotograaf Harry Heuts. We begonnen de wandeling bij café de Bos en liepen

FIGUUR 1
De vindplaatsen van vraatsporen
langs de Swalm.

FIGUUR 2
Een grote Schietwilg langs
de Swalm aangevreten
door een Bever.

vandaar stroomafwaarts langs de Swalm. Er werden meerdere legers van Ree (*Capreolus capreolus*) gevonden. Na ruim tien minuten werd er een wilgentak (*Salix* sp.) gevonden die aan beide kanten was afgeknaagd. Een beverspoor. Vermoedelijk was de tak meegespoeld met het hoogwater, want in de directe omgeving groeiden geen wilgen. Met goede moed liepen we verder. Prenten werden er gezien en vraatsporen aan Zwanemossels, deze waren van Muskusrat (*Ondatra zibethicus*). Een keutel langs de oever, samen met grote prenten, wees erop dat ook de Beverrat (*Myocastor coypus*) aanwezig was op dit stuk van de Swalm. Bij het dennenbosje

van Groenewoud vonden we ook vraatsporen van Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), maar geen spoor van de Bever.

Na het bruggetje bij Groenewoud liepen we stroomopwaarts, door de weilanden van het landgoed de Hout. Dit bestaat vrijwel geheel uit schrale graslanden, waarin verschillende terrassen te onderscheiden zijn. In de graslanden die iets hoger liggen waren vele molschoppen (*Talpa europaea*) te zien en op enkele plekken vele keutels van Konijn (*Oryctolagus cuniculus*). We liepen een laagte in en ik wees de excursiedeelnemers op een groep Ratelpopulieren, het lievelingseten van een Bever.

Dit was de plek waar ik mijn eerste waarneeming had gedaan, op 7 mei 1999. De vraatplekken waren al weer ouder en donkerder geworden en alleen bij een goede blik te herkennen als een vraatspoor van Bever.

Het tweede deel van de excursie begon bij het NS-station Swalmen. Vanaf deze plek gingen we al wandelend het Swalmdal weer in. Na een korte wandeling zagen we een Schietwilg (figuur 2) met een diameter van ongeveer zeventig centimeter, die voor de helft was doorgeknaagd. Een duidelijkere aanwijzing voor bever-activiteiten kun je niet vinden. Daarnaast vonden we nog enkele andere bomen die aangevreten of doorgebeten waren (zie tabel 1). We zochten niet verder, omdat we gevonden hadden waarvoor we gekomen waren.

NA DE EXCURSIE

Nadat de excursie was afgesloten ging bijna iedereen terug naar huis. Ik zocht nog een stuk langs de Swalm af, meer in de richting van de Maas. Ook hier trof ik sporen aan. Deze keer vraatsporen aan takken. Een Bever had in een jonge aanplant waar het gras verruigd was legertjes gemaakt, kleine hoopjes van takjes, aangevreten lagen ze bij elkaar. Ik twijfelde eventjes of het wel vraatsporen van Bever waren, de Beverrat doet dit namelijk ook. Maar er lagen enkele takken bij die onmogelijk door een Beverrat konden zijn afgeknaagd en op een kleine afstand was ook een wilg (diameter 70 cm) aangeknaagd. In het volgende traject vond ik een hele tijd niets meer.

Moeizaam kwam ik verder door de dichte bramen- en wilgenstruwelen. Daar lagen weer witte takken langs de Swalm en ik zag een vraatspoor van Bever op 2 1/2 meter hoogte in een schietwilg. Het leek alsof de Bever in de boom was geklommen. Dat zou mogelijk kunnen zijn, gezien de schuine stand van de boom, maar waarschijnlijk is dit spoor van een maand geleden toen het hoogwater was in de Swalm. Uiteindelijk kwam ik weer bij de eerste dikke wilg met vraatsporen. Daar trof ik een deelnemer van de excursie aan. Hij was terug gekomen met zijn vrouw en zoon om het beitelwerk van de Bever te laten zien.

Vraatsporen van de Bever langs de Swalm, die moet je gezien hebben!

TABEL 1

Vraatsporen van Bever waargenomen tijdens de excursie langs de Swalm op 15 januari 2000.

Gebied	Boomsoort	Diameter	Opmerking
Groene woud	Wilg	5 cm	tak 2 meter lang aan beide kanten vraat
De Hout	Ratelpopulier		boom Doorgeknaagde stam
De Borg	Schietwilg	70 cm	boom Voor de helft aangeknaagd, verse houtsnippers
De Borg	Schietwilg	80 cm	boom Voor eenderde aangeknaagd, oude houtsnippers
De Borg	Wilg	5 cm	boom Twee keer doorgeknaagd, vers
De Borg	Es	18 cm	boom Aangeknaagd
De Borg	Es	9 cm	boom Doorgeknaagd en vraat aan de stam
De Borg	Es	4 cm	boom Doorgeknaagd